

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДОКАЗУВАННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ**SOME ASPECTS OF EVIDENCE IN ADMINISTRATIVE PROCEEDINGS****Ватаманюк Р.В., кандидат юридичних наук,
суддя***Сьомого апеляційного адміністративного суду*

Встановлено, що під час доказування в адміністративному судочинстві необхідно враховувати, що докази повинні відповідати таким властивостям як належність, допустимість, достовірність і достатність.

Розгляд адміністративних справ з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень характеризується певними особливостями щодо доказування.

Доведено, що адміністративний суд має оцінювати докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на повному, всебічному і об'єктивному дослідженні всіх обставин справи в своїй сукупності, керуючись законом і правосвідомістю. Правовою підставою, необхідною для притягнення особи до адміністративної відповідальності є наявність складу адміністративного проступку, що повинен підтверджуватися належними, допустимими доказами.

Встановлено, що на доказування під час розгляду адміністративної справи впливає дія принципу офіційного з'ясування всіх обставин справи. Зміст принципу офіційного з'ясування всіх обставин справи полягає в активній ролі суду під час розгляду справи, зокрема щодо виявлення та витребування доказів з власної ініціативи.

З'ясовано, що принцип офіційного з'ясування всіх обставин справи виражається в тому, що суд може визнати участь сторони обов'язковою; визначити предмет спору та характер спірних правовідносин остаточно, а також позовних вимог та склад учасників судового процесу, з'ясує обставин адміністративної справи, що підлягають встановленню, та збирає певні докази; суд також має з'ясувати, чи мали місце певні обставини справи тощо.

Констатовано, що в адміністративному судочинстві встановлена презумпція вини суб'єкта владних повноважень - обов'язок щодо доказування правомірності свого рішення, дії чи бездіяльності покладається на відповідача.

Ключові слова: докази, доказування, особливості, адміністративне судочинство, належність та допустимість.

It has been established that during evidence in administrative proceedings it is necessary to take into account that the evidence must meet such properties as appropriateness, admissibility, reliability and sufficiency.

Consideration of administrative cases regarding the decisions is characterized by certain features regarding proof.

It has been proven that the administrative court should evaluate the evidence according to its internal conviction, which is based on a complete, comprehensive and objective study of all the circumstances of the case in its totality, guided by the law and legal awareness. The legal basis necessary for bringing a person to administrative responsibility is the presence of an administrative offense, which must be confirmed by proper, admissible evidence.

It has been established that evidence during the consideration of an administrative case is affected by the principle of official clarification of all the circumstances of the case. The content of the principle of official investigation of all the circumstances of the case consists in the active role of the court during the consideration of the case, in particular regarding the discovery and demand of evidence on its own initiative.

It was found that the principle of official clarification of all the circumstances of the case is expressed in the fact that the court can recognize the participation of the party as mandatory; determine the subject of the dispute and the nature of the disputed legal relationship finally, as well as the claims and the composition of the participants in the legal process, clarify the circumstances of the administrative case to be established, and collect certain evidence; the court must also find out whether certain circumstances of the case took place, etc.

It was established that in administrative proceedings there is a presumption of guilt of the subject of authority - the duty to prove the legality of one's decision, action or inaction rests with the defendant.

Key words: evidence, proving, features, administrative proceedings, propriety and admissibility.

Постановка проблеми. Завданням адміністративного судочинства є неупереджене, справедливе та своєчасне вирішення адміністративним судом спорів у сфері публічно-правових відносин задля ефективного захисту прав та інтересів юридичних осіб, а також свобод, прав та інтересів фізичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень. Таке завдання адміністративного судочинства досягається за допомогою доказування, з'ясування сутності та особливостей якого має важливе процесуальне значення для ухвалення законного та справедливого судового рішення.

Науково-теоретичну основу дослідженні формують результати дослідницьких пошуків таких учених, як В.Б. Авер'янов, В.М. Бевзенко, Ю.П. Битяк, І.П. Голосніченко, Є.В. Додін, В.В. Доненко, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, Д.В. Лученко, О.І. Остапенко, М.І. Цуркан, А.М. Школик.

Виклад основного матеріалу. Доказування – це збирання та подання для аналізу суду певної інформації про події, дії або стан (юридичні обставини), що надають суб'єкти адміністративного судочинства, чи витребування адміністративним судом такої інформації за клопотанням осіб, що беруть участь у справі, чи за власною ініціативою суду для її дослідження та оцінки [1, с. 26].

Підкреслимо, що під час доказування в адміністративному судочинстві необхідно враховувати, що докази повинні відповідати таким властивостям як належність, допустимість, достовірність і достатність. Указане підтверджується і судовою практикою.

Приймаючи постанову в справі №296/2948/19, Сьомий апеляційний адміністративний суд дійшов висновку, що особа, яка розглядає справу про адміністративне правопорушення, повинна оцінити докази за внутрішнім переконанням, яке ґрунтується на повному, всебічному і об'єктивному дослідженні всіх обставин адміністративної справи в їх сукупності, керуючись правосвідомістю і законом. Правовою підставою, що необхідна притягнення особи до адміністративної відповідальності є склад скоєного адміністративного правопорушення, що повинен бути підтверджений належними і допустимими доказами [2].

На доказування під час розгляду адміністративної справи впливає дія принципу офіційного з'ясування всіх обставин справи.

Відповідно до ч.4 ст.9 КАС України, суд повинен вжити визначені законом заходи, що необхідні для з'ясування обставин справи, у тому числі й щодо виявлення та витребування доказів за ініціативи суду.

Отже, зміст принципу офіційного з'ясування всіх обставин справи полягає в активній ролі суду під час розгляду справи, зокрема щодо виявлення та витребування доказів за ініціативи суду.

Теорія та практика адміністративного судочинства України виокремлює принцип офіційного з'ясування всіх обставин справи в нормах КАС України, для реалізації яких адміністративний суд: може виявляти та подальше витребування доказів за своєю ж ініціативою (ст.9 КАС України); може визнати участь сторони обов'язковою (п.4 ч.3 ст.205, ч.1 ст.148 КАС України); визначає предмет спору та характер спірних правовідносин остаточно, а також позовних вимог та склад учасників судового процесу, з'ясовує обставин адміністративної справи, що підлягають встановленню, та збирає певні докази (ст.173 КАС України); суд також має з'ясувати, чи мали місце конкретні обставини (ст.244 КАС України) тощо [3, с.165].

Приймаючи постанову від 8 грудня 2021 року, Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду дійшов висновків, що принцип офіційного з'ясування всіх обставин справи полягає в активній ролі суду під час розгляду справи. В адміністративному судочинстві, на відміну від суто змагального процесу, де суд керується лише тим, на що посилаються сторони, повинні бути встановлені повністю обставини справи, для того, щоб суд ухвалив справедливе та об'єктивне рішення. Зазначений принцип, виявляється у тому, що адміністративний суд визначає обставини, що необхідно встановити для вирішення спору; з'ясовує докази, якими сторони можуть обґрунтувати їх доводи чи заперечення про ці обставини; а в разі потреби, суд має запропонувати особам, що беруть участь у справі, доповнити чи пояснити конкретні обставини, а також надати суду додаткові докази. При цьому, суд має повноваження вживати заходи щодо виявлення та витребування доказів із своєї ініціативи (частина четверта статті 9 КАС України).

Разом з тим, суди попередніх інстанцій у вказаній справі не вживали, як це визначено процесуальним законодавством, заходів щодо виклику та допиту всіх очевидців подій. Перевірка та встановлення певних обставин справи має значення задля правильного вирішення спору, так як останні безпосередньо впливають на підтвердження чи спростування підстав позову.

Суд у вказаній справі дійшов також висновку, що виконання завдань адміністративного судочинства напряму залежить від встановлення судом у справі об'єктивної істини та правильного застосування норм процесуального та матеріального права. Відомості про обставини справи,

на підставі яких адміністративний суд приймає рішення по суті, повинні бути достовірними, достатніми, належними та допустимими [4].

Частиною 2 ст.77 КАС України передбачено, що в адміністративних справах щодо протиправності рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень обов'язок відносно доказування правомірності рішення, дії чи бездіяльності покладається на відповідача. Указаний норма розкриває зміст принципу презумпції вини суб'єкта владних повноважень.

Разом з тим, вважаємо, презумпція вини в адміністративному судочинстві не є абсолютною.

Приймаючи постанову від 1 жовтня 2020 року, Шостий апеляційний адміністративний суд дійшов таких висновків. Враховуючи принцип змагальності сторін та свободи щодо надання суду своїх доказів та доведенні перед адміністративним судом їх переконливості, суд зазначає, що обов'язок доказування законності свого рішення, дії чи бездіяльності відповідачем (суб'єктом владних повноважень) не звільняє позивача від обов'язку доказування протилежного. Водночас, позивачами не наведено жодних обґрунтованих доводів та не надано суду належних та допустимих доказів, що підтверджують протиправну бездіяльність суб'єкта владних повноважень. Указане свідчить про відсутність підстав для задоволення позову [5].

Висновки. Розгляд адміністративних справ з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень характеризується певними особливостями щодо доказування.

Адміністративний суд має оцінювати докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на повному, всебічному і об'єктивному дослідженні всіх обставин справи в своїй сукупності, керуючись законом і правосвідомістю.

На доказування під час розгляду адміністративної справи, в тому числі пов'язаної із притягненням до адміністративної відповідальності, впливає дія принципу офіційного з'ясування всіх обставин справи.

Зміст принципу офіційного з'ясування всіх обставин справи полягає в активній ролі суду під час розгляду справи, зокрема щодо виявлення та витребування доказів з власної ініціативи.

В адміністративному судочинстві встановлена презумпція вини суб'єкта владних повноважень - обов'язок щодо доказування правомірності свого рішення, дії чи бездіяльності покладається на відповідача – яка не є абсолютною.

ЛІТЕРАТУРА

1. Колпаков В.К., Гордєєв В.В. Докази та доказування в адміністративному судочинстві: Монографія. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2009. 128 с.
2. Постанова Сьомого апеляційного адміністративного суду від 14 квітня 2020 року в справі № 296/2948/19 за позовом ОСОБА_1 до Управління патрульної поліції в Вінницькій області Департаменту патрульної поліції про скасування постанови про накладення адміністративного стягнення. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88745262>.
3. Гордєєв В. В. Детермінація юридичних фактів у адміністративному судочинстві України: монографія. Харків: Харків юридичний, 2013. 252 с.
4. Постанова ВС від 8 грудня 2021 року в справі № 640/23279/19 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Науково-впроваджувальна фірма «ТМСОФТ» до Головного управління ДПС у місті Києві про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень. URL <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101922950>
5. Постанова Шостого апеляційного адміністративного суду від 1 жовтня 2020 року в справі № 620/119/20 за позовом Особи 1 та ін. до Чернігівської обласної державної адміністрації, третя особа, - Чернігівська міська рада про визнання бездіяльності протиправною та зобов'язання вчинити певні дії. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92073550>